Interactie-Academie

Specialistische opleiding

Systemische kinder- en jongerentherapie en counseling

Op pad met kinderen en jongeren bij complexe en zorgwekkende problematiek

Inhoud

In de wirwar van verbindingen en diversiteit aan werelden waarin kinderen en jongeren zich bevinden, lopen ze soms helemaal vast. Schooluitval, breuken in het gezin, afbrokkelende vriendschapsrelaties, paniekaanvallen, suïcidale gedachten … zijn maar een paar moeilijkheden die samengaan met dit vastlopen. Sommige kinderen of jongeren beschadigen zichzelf terwijl anderen zich verliezen in eindeloos gamen of wild om zich heen schoppen. Deze vele uitingen van psychisch lijden laten hun ouders, siblings, vrienden, … niet onbewogen. Zowel deze kinderen, jongeren als hun gezinnen en vele betrokkenen ervaren een grote machteloosheid en hopeloosheid wanneer complexe problematiek zich nestelt in en rondom het kind. Eenzaamheid, een gevoel van isolement en elkaar niet te kunnen bereiken hebben hen in de greep. Niemand weet nog van wat voor hout pijlen maken.
In deze opleiding leer je samen met kinderen en jongeren met complexe problematiek een veerkrachtige therapeutische reis maken. We benaderen hen, hun ouders en hun netwerken vanaf het begin als actieve participanten in het proces en in hun leven. Met behulp van systemische uitgangspunten en concepten leer je moeilijkheden en obstakels te onderzoeken, verandering te initiëren en te zoeken naar leefbare oplossingen en uitwegen. Je bouwt een sterke samenwerkingsrelatie op met het kind of de jongere, met oog voor en in samenspraak met hun omgeving en netwerken. Bij complexe, ernstig verstorende problemen waarbij het (samen) spreken vaak stokt, een face-to-face gesprek soms onmogelijk is, leer je op verschillende wijzen toch in relatie te gaan met het kind, je stevig te positioneren en een therapeutisch proces in de steigers te zetten. Je verdiept je in voor hun belangrijke levensdomeinen, zoals school, buurt en familie, en ontdekt speelse en creatieve manieren om aan te sluiten bij hun beleving en ervaringen in deze verschillende contexten. Je ontwikkelt een brede sociaal-culturele en interpersoonlijke blik op het kind, hun leefwereld en de complexe problematiek en verdiept je in gangbare theorieën over ontwikkeling, hechting en opvoeding. Je hebt daarbij oog voor diversiteit op vlak van cultuur, etniciteit, gender, … (Social Graces – Burnham). Deze kennis kan je vanuit een breed systemisch perspectief inzetten en pas je toe in je eigen praktijk.
Je leert veilige grond creëren om vandaaruit een systemische taxatie te maken van de leefwereld van deze kinderen en jongeren. Je exploreert en ontrafelt hun problemen samen met hen als co-onderzoekers en in samenspraak met hun 'team of support'. Zowel overweldigende emotionele en gedragsproblemen (klemzettende angst, depressieve gevoelens, … of het schoppen tegen de wereld, anderen of zichzelf), oncontroleerbare

lichamelijke belemmeringen (dwanghandelingen, nachtmerries, …) als ook het sociaal en relationeel vastlopen al dan niet in combinatie met ontwikkeling- of leerproblemen nemen we onder de loep in hun onderlinge samenhang en dit binnen de verschillende contexten van hun leven.
Je verdiept je in een aantal specifieke toepassingsgebieden nl. angst- en dwangproblematiek, hechtingsmoeilijkheden en trauma, en leert werkzame systemische hypothesen en routes ontwikkelen om te navigeren in het kluwen van moeilijkheden. Je leert procesmatig beweging en verandering brengen in deze problematische acties, vastlopende dynamieken en gestolde betekenissen.
Je ontwikkelt een systemische, communicatieve kijk op spel en kan speelsheid en creatieve taalvormen in te zetten die morrelen aan gestolde perspectieven, dominante opvattingen en je leert op verschillende alternatieve wijzen verrassende, nieuwe mogelijkheden te openen. Je verlaat daarbij de comfortzone van het 'enkel' praten en onderzoekt de meerwaarde van het werken met materialen, beweging, drama en verhalen. Je zet letterlijk en figuurlijk de ramen en de deuren open van de 'gesprekskamer'.
Je staat ook stil bij het spreken en betrekken van ouders, siblings, begeleiders en andere professionals doorheen het proces. Je krijgt richtsnoeren om weloverwogen settingkeuzes en settingwissels te maken en gedifferentieerd af te stemmen, te overleggen, transfer te realiseren en veranderingen te consolideren en dit telkens in samenspraak met het kind. Je verkent daarnaast de mogelijkheden van werken met meerdere kinderen samen, uitnodigen van imaginaire netwerkpartners en het inzetten van ervaringsdeskundigen.
Op die manier leer je doorheen de opleiding hoe je met kinderen, jongeren en hun netwerken veerkrachtbevorderende netwerken weeft en terug een invloedsbesef en een gevoel van 'belonging' en coherentie faciliteert. Wat je samen met het kind doorheen het therapieproces (her)ontdekt, leer je op verschillende wijzen documenteren en consolideren samen met verschillende afsluitingsrituelen.

Opbouw

De opleiding bestaat uit 10 live opleidingsdagen (9.30-16u) verspreid over een kalenderjaar (van januari tot december), met 3 x 2u begeleide intervisies en een individueel supervisiemoment na dag 6 ter voorbereiding van het eindproject. Elke opleidingsdag heeft een specifieke focus en wordt telkens door de student voorbereid door het online bekijken van een opleidingsvideo (30 min) en bijhorende opdracht.

Elke dag richt zich op een ander aspect van het therapeutisch proces, van het kennismaken met kinderen en jongeren, het ontwikkelen van een systemische kijk bij kinderen met complexe problematiek, tot het initiëren en consolideren van veranderingsprocessen. Je leert tijdens de opleiding het geleerde toe te passen in jouw eigen werkcontext en houdt je voortgang bij in een portfolio. De laatste opleidingsdag presenteer je een integratie- en consolidatie-opdracht.

Toelatingsvoorwaarden

Deze opleiding is bedoeld voor professionals die een therapeutisch of counselingsmandaat hebben in het werken met kinderen en jongeren met complexe, ernstig verstorende problematiek (2e en 3e lijn hulpverlening) en die bereid zijn om te reflecteren op hun eigen praktijk en het geleerde toe te passen in hun eigen werkcontext. Je moet minimaal 2 dagen

per week werkzaam zijn binnen dit mandaat en in staat zijn om aanwezigheid tijdens de opleidingsdagen te garanderen.

In aanmerking komen dus klinische psychologen, (ortho)pedagogen, psychotherapeuten, systeemtherapeuten en systemisch counselors, vaktherapeuten, kinder- en jeugdpsychiaters, … werkzaam in de jeugdzorg, behandelpleegzorg, kinder- en jeugdpsychiatrie, speciaal onderwijs of ziekenhuiscontext, privé- of in groepspraktijk werkend met GGZ-problematiek, vluchtelingenwerk en herstelbemiddeling.

Hoofdopleider:
Sabine Vermeire

Gastdocenten:
Loes Maes, Jill Gees en Kristel Kuppens

OLR's (opleidingsleerresultaten):

1. De student kan bij complexe problematiek een kwaliteitsvolle samenwerkingsrelatie in de steigers zetten met kinderen (en hun netwerken) als co-researchers en co-regisseurs vanuit een heldere, veelzijdig betrokken positionering.
2. De student kan een systemische taxatie van de leef- en betekeniswereld en de complexe problematiek doorvoeren samen met het kind daarbij rekening houdend met de vele belangen en perspectieven die meespreken.
3. De student kan systemische concepten hanteren als richtsnoer voor verandering bij complexe en zorgwekkende problematiek(en), kan daarbij systemische hypothesen formuleren, een therapeutisch proces en verandering initiëren, bewerkstelligen en consolideren.
4. De student heeft een systemische kijk op spel, speelsheid en creativiteit. De student is in staat om een diversiteit van taalvormen te ontwikkelen en specialistische methoden in te zetten die aansluiten bij de leef- en betekeniswereld van het kind, het therapeutisch proces en de werk- of veranderhypothesen.
5. De student kent de heersende maatschappelijke ideeën over kinderen en hun netwerken bij psychopathologie en de gangbare opvoeding- en ontwikkelingstheorieën en -praktijken die hierin meespreken. De student kan zich verhouden tegenover deze veelheid aan theorieën, sociale representaties en discoursen, ontwikkelt hierbij een systemische kijk als kompas, en zet deze passend in naar kinderen, betrokkenen en de complexe moeilijkheden.
6. De deelnemers kunnen hypothesen formuleren aangaande settingkeuzes (met wie, waar, wanneer en hoe te spreken) en settingswissels en de eventuele indicaties en contra-indicaties. Ze kunnen weloverwogen settingkeuzes maken en op een begrijpbare en transparante wijze hierover communiceren en deze motiveren zowel naar cliënten als naar collega's.
7. De student kan een heldere, veelzijdig betrokken positie vasthouden in een veelheid aan belangen, kritisch reflecteren op eigen handelen doorheen het proces en zich ethisch positioneren bij complexe problematiek.

Opleiding per dag

1. Een web aan complexiteiten in de kamer:
    a. Kennismaken, een samenwerkingsrelatie in de steigers zetten, en zich veelzijdig betrokken positioneren in eerste gesprekken. Specifiek aandacht voor spreken, zwijgen, aarzelingen en uitdagingen bij kinderen met ernstige, langdurige of zorgwekkende problematiek.
    b. Creëren van veilige grond en een team of support met kinderen en jongeren (en hun netwerken) als actieve participanten, co-researchers en co-regisseurs van ons therapeutisch proces.
    c. Een breedsporige, systemische kijk ontwikkelen op deze kinderen, jongeren met complexe problematiek en het web aan complexiteiten dat mee de gesprekskamer binnen stapt: de vele nauw betrokkenen, instanties en instituties evenals de interpersoonlijke en sociale perspectieven en vele opvoeding- en ontwikkelingstheorieën.

2. Gezamenlijke systemische taxatie als exploratie en interventie:
    a. Taxatie van de leef- en betekeniswereld aan de hand van een aantal systemische uitgangspunten en concepten. Oog en oor voor communicatieve uitwisselingen, interpuncties, visies en perspectieven, omgangsvormen, loyaliteiten, hechtingsrelaties, steun- en veerkrachtbronnen … en de betekenissen die ze genereren.
    b. Taxatie als interventie en initiatie van veranderingsprocessen (contextualiseren, differentiëren en nuanceren…) en een eerste opstap in het faciliteren van 'a sense of agency, belonging en coherence'.

3. Taxatie en meerstemmig ontrafelen van de cluster aan moeilijkheden en probleemdefinities, zowel in het heden als in het verleden:
    a. Emotionele, psychische, lichamelijke evenals relationele en sociale problemen bij kinderen en jongeren en hun onderlinge samenhang of wederzijdse beïnvloedingen binnen de veelheid aan contexten en uitwisselingen.
    b. Ontwikkelingsgerichte probleemtaxatie in context: een systemische kijk op ontwikkeling en de moeilijkheden/uitdagingen in de verschillende ontwikkelingsfasen en transities in het leven van kinderen, hun gezin en betrokkenen levensdomeinen.

4. Toepassingsgebied complexe problematiek 1: ernstige emotionele en gedragsproblemen.
   Verschillende wegen om samen taal te zoeken, beweging en verandering te bewerkstelligen bij oncontroleerbare lichaamsreacties, overweldigende emoties, klemzettend gedrag, vastlopende relationele dynamieken, gestolde perspectieven of betekenissen. Procesmatig, systemische werk- en veranderhypothesen formuleren, voorleggen en uitwerken bij angst en dwangproblematiek (OCD) als voorbeeld.

5. Spel, speelsheid, alternatieve taalvormen en creatieve wegen. Een systemische kijk op spel en creativiteit bij kinderen en jongeren en een arsenaal aan concrete ingangen en methodieken afgestemd op de verschillende leeftijdsfasen,

systemische werkhypothesen en de fase in het therapeutisch proces. De ramen en deuren van de gesprekskamer open waarbij je de comfortzone verlaat van het 'enkel' praten en onderzoekt de meerwaarde van het werken met materialen, beweging, drama en verhalen en leert o.a. spelen met rollen en posities.

6. Toepassingsgebied 2: hechtingsproblematiek doorheen verschillende leeftijdsfasen en transities. Vanuit het samen onderzoeken van gekwetstheid, onveiligheid en onvoorspelbaarheid in intieme relaties en een systemische blik op hechting, openen we nieuwe hulpverleningsmogelijkheden. Je zoomt in op hoe je spreekt over hechtingsmoeilijkheden met kinderen, al dan niet samen met hun ouders en oefent met methodische ingangen die daarbij bruikbaar zijn. Je ontwikkelt samen procesmatig terug nieuwe relationele dynamieken en hechtingsrelaties in een veelheid van netwerken.

7. Spelen met setting: settingkeuze (waartoe, wanneer, op welk moment ouders of nauw betrokkenen in de kamer), settingwissel en bijhorende onderhandelingen, met meer dan 1 kind in de kamer, setting 'groep', alternatieve settingen buiten de 'gesprekskamer' (spelen met ruimtes als contextwijziging).

8. Toepassingsgebied 3: trauma. Een relationele en contextuele kijk op trauma en geweld in de kindertijd. We zetten systemische ingangen en concepten in als leidraad voor traumasensitief en traumaresponsief werken en voor gesprekken voeren met kinderen, jongeren, de vele betrokkenen en met elkaar over zowel de pijnlijke gebeurtenissen als de mogelijke samenhang met de huidige moeilijkheden en de veelheid aan beïnvloedingen. Inzetten van specifieke methodieken om tot nieuwe perspectieven te komen en leefbare paden te ontwikkelen.

9. Faciliteren van 'a sense of belonging', veerkrachtbevorderende netwerken in steeds wijdere kringen en rode draden weven die een gevoel van coherentie en continuïteit bevorderen. Consolideren, transitie/transfer en afsluiten van het therapeutisch proces. Verschillende werkvormen (tijdslijnen, biografische interviews, documenteren, …) en afsluiting- en transitierituelen.

10. Presentatie: eindproject/integratie- en consolidatie-opdracht.